



DMU



AJIDS

የአብነት ትምህርት የአስተምህሮ ደረጃዎች፣ ጥበባዊ ፋይዳዎች፣ አሁናዊ ተግዳሮቶች እና የመፍትሔ አቅጣጫዎች በጎዛምን ወረዳ ማኅበረሰብ ተተኪሪነት

Mesfin Fekadie*

Department of Ethiopian Language and literature Amharic, College of Social Science and Humanities, Debre Markos University, Debre Markos, Ethiopia

*Corresponding Author's Email: mesfin_fekadie@dmu.edu.et

አገጽ፡፡ ጥናት

ይህ ጥናት “የአብነት ትምህርት የአስተምህሮ ደረጃዎች፣ ጥበባዊ ፋይዳዎች ፣ አሁናዊ ተግዳሮቶች እና የመፍትሔ አቅጣጫዎች በጎዛምን ወረዳ ማኅበረሰብ ተተኪሪነት” በሚል ርዕስ የተሰራ ነው። የጥናቱ ዐቢይ ዓላማም የአብነት ትምህርት የአስተምህሮ ደረጃዎችን፣ ጥበባዊ ፋይዳዎችን እና ተማሪዎች ያሉባቸውን አሁናዊ ተግዳሮቶች ምን እንደሆኑ መፈተሽ እና የመፍትሔ ሀሳብ መስጠት ነው። ለጥናቱ ዓላማዎች ምላሽ ለመስጠት የአብነት ትምህርት የአስተምህሮ ደረጃዎች ምን ምን ናቸው? በእያንዳንዱ የትምህርት እርከን ስር ምን ምን ዓይነት ትምህርቶች ይሰጣሉ? ተማሪዎች ከማስተማሩ ጎን ለጎን ምን ዓይነት ጥበቦችን ይገባሉ? የአብነት ተማሪዎች አሁናዊ ተግዳሮቶች ምን ምን ናቸው? የሚሉትን መሰረታዊ ጥያቄዎች መነሻ አድርጎልን። ለጥናቱ የሚያስፈልጉ መረጃዎችም በሙያው ላይ የጠለቀ ዕውቀት ካካበቱ ከድን፣ ከዜማ፣ ከቅኔ መምህራን፣ ከአብነት ተማሪዎች እና ከታላላቅ መንፈሳዊ አባቶች የምልከታ፣ የቃለ መጠይቅና የቡድን ወይይት ዘዴዎችን በመጠቀም መረጃዎች በጽሑፍ፣ በመቅረጻ ድምጽ፣ በፎቶ፣ በቪዲዮ ካሜራዎች እንዲያዙ ተደርጎልን። የተሰበሰቡት መረጃዎችም በዓይነት በዓይነት ተደራጅተው በገላጭ ስልት ተግባራዊ ንድፈ ሃሳብን በመጠቀም ተተንትነው ቀርበዋል። በትንታኔው መሠረት በጥናቱ ተተኪሪ ማኅበረሰብ ውስጥ የሚገኙ የአብነት ትምህርት ቤቶች የንባብ፣ የቋንቋ፣ የዜማ፣ የቅኔ እና የቁጥር ቤት የሚባሉ የትምህርት እርከኖች እንዲሟሟ ታይቷል። በተለይ የቅኔ ቤት ፈጠራ (Creativity) የሚታይበትና ጥልቅ የመረዳት ችሎታ (Deep understanding) የሚስተዋልበት መሆኑን ለመረጋገጥ ተችሏል። ከትምህርታቸው ጎን ለጎን የአብነት ተማሪዎች የተለያዩ ክህሎቶችን (Skills) ለምሳሌ፡- የቁም ጽህፈት፣ የባህል ህክምና ፣ የብራና አወጣጥ፣ የመጻሕፍት ድጎሳና ቁነና እየተማሩ በኢኮኖሚ ራሳቸውን እንደሚደግፉ ለማየት ተችሏል። ይሁን እንጂ በአሁኑ ሰዓት የአብነት ተማሪዎች ፈርጆ ብዙ የሆኑ ችግሮች እያጋጠሟቸው መሆኑ ታይቷል፤ ከችግሮቹ መካከል ዋና ዋናዎቹ፡- የመጠለያ፣ የምግብ አቅርቦት፣ የመጻዳጃ ችግሮች ተጠቃሾች ናቸው። በመሆኑም በአብነት ትምህርት ቤቶች እየተሰጡ ያሉ ዕውቀቶች ፣ ከዕውቀቱ ጎን ለጎን የሚያዳብሩት ጥበባትና ሰብዕናቸውን የሚገነቡባቸው እሴቶች ከነአካቴው ከመጥፋታቸው በፊት ለዘርፉ ትኩረት ተሰጥቶት ማኅበረሰቡ፣ የባህል ቱሪዝም ባለሙያዎች እና መሰል ባድርሻ አካላት አፋጣኝ የመፍትሔ አቅጣጫዎችን እንዲፈልጉ ምክረ ሀሳብ በመጠቀም ጥናቱ ተቋቁሟል።

ቁልፍ ቃላት፡- የአብነት ትምህርት፣ የአስተምህሮ ደረጃዎች፣ አሁናዊ ተግዳሮቶች.

Traditional Education Levels; Artistic Benefits, Current Challenges and Solutions in Gozamen District Community in Focuse

Abstract

This research is about "Traditional Education Levels; Artistic Benefits and Current Challenges in East Gojam Zone, Gozamen District Community in Focuse" What are the educational levels of traditional education in the educational process? Besides in teaching, what kind of skills do students trade? What are the current challenges that traditional education students are facing? These basic questions are the focus of the research. The information needed for the study was collected from the leading "kedigwa, kezēma, kek'inē merī gētochi and great spiritual fathers and students" who have gained in-depth knowledge in the profession through observation, interview and group discussion methods. The collected data were organized by type and analyzed using descriptive method and functional theory. According to the analysis, it was seen that the traditional schools in the community of the study have 'yefdeli, yenibabi, yek'wanik'wa, yezma, yek'in, and yek'ut'iri bti'. It was confirmed that the 'yek'in is the place where creativity and profound understanding can be observed. It has been observed that there are currently many problems facing students in traditional schools. Shelter, food supply, and toilet facilities are among the main ones mentioned. Since the students are forced to build their own shelters and eat their food "for the glory of Mary, for the glory of the Light", the teaching is "Independent learning"; In their struggle to overcome these problems, data indicates that they are getting distracted from their education while entering the city and doing various labor jobs.. Therefore, before the knowledge that is being imparted in the traditional schools, the sector deserves attention from society because the skills that develop along with knowledge and the values that form human beings are being lost. It is important for cultural tourism bodies and similar stakeholders to search for immediate solutions.

Key words: Abenet Education, Education Levelss, Current Challenges

1. መግቢያ

የዚህ ጥናታዊ ጽሑፍ የትኩረት አቅጣጫ የአብነት ትምህርት አሰጣጥ የአስተምህሮ ደረጃዎች፣ ዓይነቶች፣ ፋይዳቸውና በዘርፉ ላይ እየተከሰቱ የሚገኙ አሁኖ ተግዳሮቶች ምን እንደሆኑ ማሳየት የመፍትሔ አቅጣጫዎችን ማሳየት ላይ ነው።

1.1. የጥናቱ ዳራ

የአብነት ትምህርት ቤት ከአባት የተገኘ ከአበው የተወረሰ ከጥንት የነበረ፣ የማንነት መገለጫ፣ በራስ ቋንቋ በራስ ፊደል፣ በራስ ስርዓተ ትምህርት፣ የሚሰጥ ከትውልድ ወደ ትውልድ

የሚተላለፍ ትምህርት መሆኑ ይገለጻል ልዑለቃል አካሉ(2000)¹ ፤(ሀብተ ማርያም፣1963)። ስርዐተ ትምህርቱ አገር በቀል በሆኑ ሊቃውንት የሚዘጋጅ ፤ ከጊዜ ወደ ጊዜም እየበለጸገና እየዳበረ የሚሄድ ነው። የአብነት ትምህርት ቤት በልማድ «የቆሎ ትምህርት ቤት» በመባል ይጠራል። አንዳንድ ሰዎች ደግሞ «የቂስ ትምህርት ቤት» እንዲሁም ሌሎቹ «የቤተ ክህነት ትምህርት ቤት» በተመሳሳይ «መንፈሳዊ ትምህርት ቤት» በማለት ይጠሩታል (ዘላለም፡2011)፤(ኪዳነ ማርያም፣1954)። እንደ (አባ ጎርጎሪዎስ፡ 1974) አገላለጽ አብነት ማለት

እግዚአብሔር ዓለምንና ሰውን ሲፈጥር ከእግዚአብሔር የታሰበ ለአባቶች የተሰጠ ማለት ነው። እንደ ሊቃውንት አገላለጽ እግዚአብሔር የመጀመሪያው አስተማሪ ሁኖ ሰው ምን ማድረግ እንዳለበት በዘመነ አበው ለአባቶች ስላስተማረ የሱን አስተምህሮ እና ምሳሌ መከተል አብነት ይባላል።

የአብነት ትምህርት ቤቶች ከባድ የማገበራዊ ኑሮና የመንፈሳዊ ሕይወት ማሳኪያ መሣሪያዎች በመሆን ካገለገሉ ሌሎች በርካታ ባህላዊ ተቋማትና እሴቶች መካከል ቀዳሚ ተጠቃሾች ናቸው (Pankhurst :1974)። አብነት ትምህርት ቤቶች በዋናነት የሚታወቁት ለቤተ ክርስቲያናት መንፈሳዊ አገልግሎት የሚሰጡ የተካኑ የሃይማኖት ባለሙያዎችን ለማሰልጠን በሚያበረክቱት አስተዋጽኦ ነው (Pankhurst:1969)። ነገር ግን ሁለገብ የሆኑት የአብነት ትምህርት ቤቶች ከመንፈሳዊ አገልግሎት ጎን ለጎን ለዓለማዊ ህይወት የሚያገለግሉ የተለያዩ ክህሎቶች የሚገበይበት የዕውቀት ማዕድ መሆናቸው በጥናት ላይ ተመስርቶ አልተዳሰሰም፤ ለምሳሌ፦ በአብነት ትምህርት ቤቶች የአስተምህሮት ስርዓት ከሚገበዩ ዕውቀቶች መካከል የብራና አፋፋቅ፣ የቀለም እና የብዕር አዘገጃጀት ፣ የፊደል አጣጣል፣ የነጥብ አቀማመጥ ፣ የቀለም ቅብ ፣ የሐረግ እና የሥዕል ንድፍ ፣ መጻሕፍት ጥረዛ፣ መጻሕፍት ኩተታ እና ድጎላ ዋና ዋናዎቹ ናቸው(መንግስቱ ጎበዜ፣2002)፤(መርሻ አለክኝ፣2011) ፤(ሀብተ ማርያም፣1963)።

ከአብነት ትምህርት ጋር በተያያዘ ከተሰሩ ጥናቶች መካከል የ(ኋላሽት፣ 2009)፣ የ(ጸጋዬ፣ 2008)፣ የ(ፍሬህይወት፣ 2008)፣ የ(ጎይለየሱስ፣ 2008)

፣የ(መንግስቱ ጎበዜ፣2002) እና የ(እነከበደ፣ 2006) ተዳሰዋል። የቀረቡት ጥናቶች ከዚህ ስራ ጋር የሚያመሳስላቸው የጥናቶቹ የትኩረት አቅጣጫ የአብነት ትምህርት መሆኑ ነው። ይሁን እንጂ ይህ ጥናት በተተኪሪው ማገበረሰብ ውስጥ የሚካሄደውን የአብነት ትምህርት እና የአስተምህሮ ደረጃዎች ጥበባዊ ፋይዳዎች፣አሁኖ ተግዳሮቶች እና የመፍትሔ አቅጣጫዎች በዝርዝር በመዳሰስ ትምህርቱ የአካባቢውን ማገበረሰብ እምነት፣ባህል እና ልማድ ግምት ወስጥ ባስገባ መልኩ ከመንፈሳዊ ዕውቀት ባሻገር የተማሯቸውን ዕውቀቶችና ክህሎቶችን በዓለማዊ ህይወታቸው በምን መልኩ እንደሚገለገሉባቸው የሚመረምርና የመፍትሔ ሀሳቦችን ከጥናቱ በመነጨ መረጃ ላይ ተመስርቶ የሚሰጥ ስለሆነ ከፍ ሲል ከቀረቡት ጥናቶች በእጅጉ ይለያል።

1.2. የጥናቱ አነሳሽ ምክንያት

የአብነት ትምህርት ረጅም ዘመን ያስቆጠረና በትውልድ ቅብብሎሽ ዛሬ ላይ የደረሰ መሆኑ መረጃዎች ያሳያሉ (ኃይለገብርኤል፣2007)። ዘመናዊ ትምህርት እንደዛሬው በአገራችን ሳይስፋፋ አብዛኛው የጎበረተሰብ ክፍል ማንበብና መጻፍ የቻለውና ከማህይምነት የተላቀቀው በዚሁ የአስተምህሮ ስርዓት አማካኝነት ነው (ኪዳነ ማርያም፣1954)። የአገሪቱ በርካታ ዕውቀቶች፣ ክህሎቶች እና እሴቶች የተቀዱት ከዚሁ የአስተምህሮ ስርዓት ነው (መርሻ አለክኝ፣2011)። ነገር ግን በአሁኑ ሰዓት የአስተምህሮ ስርዓቱ እየተዳከመ በመምጣት ላይ መሆኑንን መረጃዎች

ያሳያሉ። በተለይ ጥልቅ ፍልስፍና የሚታይባቸው የቅኔ እና የቁጥር ቤቶች እጅግ እየተዳከሙ በመምጣት ላይ ይገኛሉ(ሀብተ ማርያም፣1963)። በመሆኑም ለዚህ ጥናት መጠናት አነሳሽ ምክንያቶች፡-

1. የአብነት ትምህርት የአስተምህሮ ስርዓት እና የትምህርቱ እርከኖች ምን ምን እንደሆኑ ለማወቅ ያለ ፍላጎት፤
2. በእያንዳንዱ የአብነት የትምህርት እርከን ስር የሚሰጡ የትምህርት ይዘቶች ምን አይነት ርዕሰ ጉዳዮችን እንደሚይዙ ለመፈተሽ፤
3. ከመሰረታዊ የአብነት ትምህርቱ ጎን ለጎን ተማሪዎች ዓለማዊ ህይወታቸውን ለመግፋት የሚቀስሟቸው ክህሎቶች ምን ምን እንደሆኑ ለማብራራት፤
4. በአብነት ትምህርቱ ላይ ትምህርቱን የሚከታተሉ ተማሪዎች እና የአካባቢው ማኅበረሰብ ያላቸው አመለካከት ምን እንደሚመስል ለማወቅ፤
5. በጥናቱ ተተኪሪ ማኅበረሰብ አካባቢ የአብነት ተማሪዎች እያጋጠሟቸው ያሉ አሁኖ ተግዳሮቶች ምን ምን እንደሆኑ በመለየት በጥናት የተደገፈ የመፍትሔ ሀሳብ ለማቅረብ ያለ ፍላጎት ዋና የጥናቱ አነሳሽ ምክንያት ተደርጎ ተወስዷል።

1.3. የምርምር ጥያቄዎች

“የአብነት ትምህርት የአስተምህሮ ደረጃዎች፤ ጥበባዊ ፋይዳዎች ፤አሁኖ ተግዳሮቶች እና የመፍትሔ አቅጣጫዎች በጎዛምን ወረዳ ማኅበረሰብ ተተኪሪነት” ላይ ትኩረት ያደረገው ይህ ጥናት በሂደቱና በአተገባበሩ ለሚከተሉት ሦስት መሰረታዊ ጥያቄዎች ምላሽ ሰጥቷል።

- ✓ የአብነት ትምህርት የአስተምህሮ ሥርዓት፤ የትምህርት እርከኖች ምን ምን ናቸው?
- ✓ በእያንዳንዱ የትምህርት እርከን ስር የሚሰጡ የትምህርት ይዘቶች ምን ምን ናቸው?
- ✓ ከመሰረታዊ ትምህርቱ ጎን ለጎን ተማሪዎች የሚቀስሟቸው ጥበቦች ምንድናቸው?
- ✓ በአብነት ትምህርቱ ላይ ትምህርቱን የሚከታተሉ ተማሪዎች እና የአካባቢው ማኅበረሰብ ያላቸው አመለካከት ምንድን ነው?
- ✓ ተማሪዎቹ እያጋጠሟቸው ያሉ አሁኖ ተግዳሮቶች ምን ምን ናቸው? የሚሉት ይገኙበታል።

1.4. የጥናቱ ዓላማ

1.4.1. ዋና ዓላማ

የዚህ ጥናት ዋና ዓላማ “የአብነት ትምህርት የአስተምህሮ ደረጃዎች፤ ጥበባዊ ፋይዳዎች እና አሁኖ ተግዳሮቶች ” ምን እንደሚመስሉ መፈተሽ ነው።

1.4.2. ዝርዝር ዓላማዎች

ጥናቱ ዋና ዓላማውን መሰረት በማድረግ የሚከተሉትን ዝርዝር ዓላማዎች ለማሳካት ተካሂዷል።

- ✓ የአብነት ትምህርት የአስተምህሮ ሥርዓት፤ የትምህርት እርከኖች ምን ምን እንደሆኑ መግለጽ፤

- ✓ በእያንዳንዱ የትምህርት እርከን ስር የሚሰጡ የትምህርት ይዘቶች ምን ምን እንደሆኑ ማብራራት፤
- ✓ ከመሰረታዊ ትምህርቱ ጎን ለጎን ተማሪዎች የሚቀስሟቸውን ጥበቦች መዘርዘር፤
- ✓ ተማሪዎቹ እያጋጠሟቸው ያሉ አሁኖ ተግዳሮቶችን መለየትና የመፍትሔ አቅጣጫዎችን ማሳየት የሚሉት ዋና ዋናዎቹ ናቸው።

1.5.ንድፈ-ሀሳባዊ ማእቀፍ (Theoretical Framework)

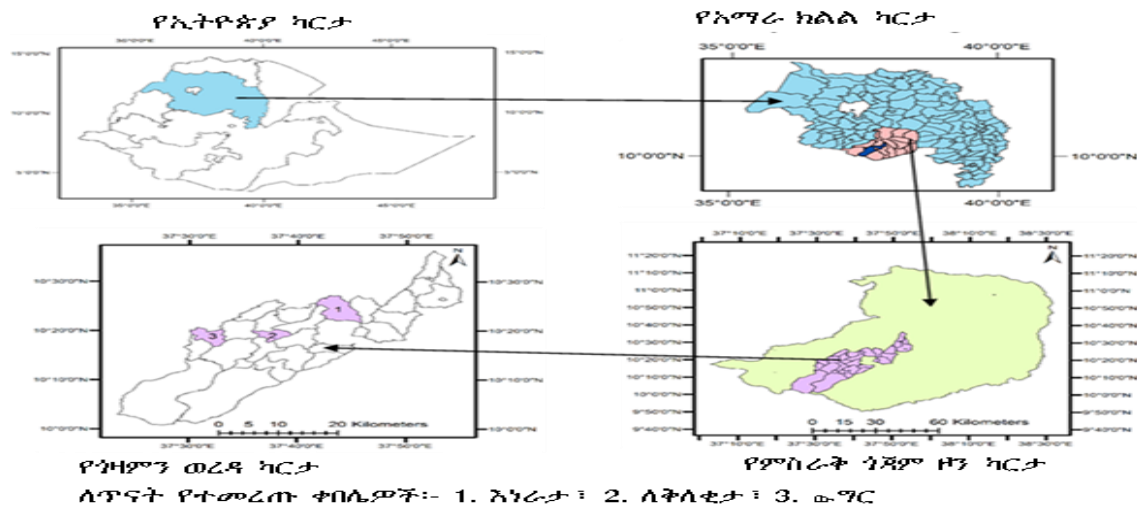
ተግባራዊ ንድፈ ሀሳብ በአንድ ማኅበረሰብ ውስጥ የሚከወን ማንኛውንም ነገር ያለውን ተግባር እና አገልግሎት ለመመርመር እንደሚረዳ Okpewho (1992:75) ያስረዳል። በዚህ ጥናት ውስጥ የአብነት ትምህርት የአስተምህሮ ስርዓት፣ ጥበባዊ ፋይዳዎች እና ተማሪዎች ያሉባቸውን አሁኖ ተግዳሮቶች ለመግለጽና በመረጃዎች አስደግፎ ለመተንተን ንድፈ ሀሳቡ ተግባራዊ ተደርጓል።

1.6. የጥናቱ አካባቢያዊ ዳራ

ጎዛምን¹ በአማራ ክልል በምስራቅ ጎጃም ዞን ከሚገኙ ወረዳዎች ውስጥ አንዱ ሲሆን፤ የስያሜ አመጣጥ ጎዜ በመባል ይታወቅ የነበረ ሰው ከወሎ ተሻግሮ ጎጃም መንግስት ከተባለ ቦታ ላይ ቤተ መንግስት መሰረተ። ከዚያም ወደ አራት መከራክር በመሄድ አራት መከራክር ላይ ትንንሽ ጎጆዎች ስርተው ይኖሩ እንደነበርና በተሰሩ ጎጆዎች አማካኝነት ጎዛሪዎች የሚል ስም ተሰጣቸው። ጎዜ አራት መከራክር

ላይ ደረቤና ሰረቤን ይወልዳል። ቦታውን አካፈላቸው። የሰረቤና የደረቤ የይዞታ ድንበር የዛሬው ጌደብ ነው። ግራው ለሰረቤ፤ ቀኙ ለደረቤ ሁኗል። ደረቤ ጎዛምንን፤ አዋበልን፤ አነደድን፤ ጥላት ግንን ይወልዳል። በዚያው ጎዛምን ለደረቤ የበኩር ልጁ ነው አለቃ ተክለ እሱስ ዋቅጅራ(የጎጃም ትውልድ ከዓባይ እስከ ዓባይ፣2003)። ጎዛምን ወረዳ ውስጥ ሃያ አምስት (25) የገጠር ቀበሌዎችና አምስት ታዳጊ ከተማዎች በድምሩ ሠላሳ (30) ቀበሌዎች የሚገኙ ሲሆን ወረዳው ከክልሉ ዋና ከተማ ከባህርዳር 265 ኪ.ሜ ርቅት ላይ ከአገሪቱ ዋና ከተማ አዲስ አበባ ደግሞ 300 ኪ.ሜ ርቀት ላይ ይገኛል።

4.ሊቀ ጎሩያን በላይ መኮንን ደግሞ ጎጃምን ካስገኘው የጋፋት ቃል ጉዛም (ትርጉሙ ለምና ባለጠጋ መሬት ነው ይላሉ) ጋር ያዛምዱታል፤ (ዝርዝሩን እቴጌ ጣይቱ በደብረ መዊእ፣ 2006 ዓ.ም ይመልከቱ) ።



2. የጥናቱ ሥነ ዘዴ

2.1. የጥናቱ ንድፍ (Study Design)

ጥናቱ በአብነት ትምህርት የአስተምሮ ስርዓት ምንነት፤ በትምህርቱ የእርከን ደረጃዎች፤ በክህሎታዊ ፋይዳዎች እና አሁኖ ተግዳሮቶች ላይ የሚያተኩር በመሆኑ ዓይነታዊ ነው። ዓይነታዊ ምርምር አንድን ጉዳይ አንስቶ ጉዳዩ ምን እንደሚመስል ያለውን ነባራዊ ሁኔታ መሰረት አድርጎ ስለነገሩ ምንነትና ትክክለኛ ባህርይ ሰፊና የዳበረ ማብራሪያ የሚሰጥበት ነው (Best, 1981፣254)። በመሆኑም በጥናቱ ርዕሰ ጉዳይ ዙሪያ ከመስክ በምልከታ፤ በቃለ መጠይቅና በቡድን ውይይት የመረጃ መሰብሰቢያ ዘዴዎች የተገኙ መረጃዎች በገለጻና ትንተና ዘዴዎች ተተንትነው ቀርበዋል።

2.2. የናሙና አመራረጥ ዘዴ

ለጥናቱ የተመረጠው የንሞና ዘዴ ዓላማ ተኮር ነው። ያለው (1998:312) ስለ ዓላማ ተኮር የንሞና ዘዴ ሲገልጽ፤ “ዓላማ ተኮር የንሞና ዘዴ ተመራማሪው የጥናቱን ተሳታፊዎች እና ተተኪዎች የሚመርጠው ከጥናቱ ዓላማ አንጻር ነው። እነማንን ብመርጥ የሚፈለገው መረጃ ኑሯቸው ሊሰጡ ይቻላል? የሚሉትን

ጥያቄዎች በማንሳት የጥናቱን ዓላማ ለማሳካት የጥናቱን አካላይ እና መረጃ የሚሰጡ ሰዎችን ይመርጣል” ይላሉ። ይህንን መሰረት በማድረግ ጎዛምን ወረዳ ከሚገኙ ሰላሳ (30) የአብነት ትምህርት ቤቶች መካከል በስምንቱ(8) ቀበሌዎች ከሚገኙ የአብነት ትምህርት አስተማሪዎች እናተማሪዎች መረጃዎች ተሰብስበዋል። እንዲሁም በዓላማ ተኮር የንሞና ዘዴ አማካኝነት ከፍተኛ የተማሪ ቁጥር ያላቸው፣ ነባር እና ሁሉንም የአብነት የትምህርት እርከኖች እየሰጡ ካሉ እንዲሁም በቂ መምህራን ያላቸው ዘጠኝ (9) የወረዳው ቀበሌዎች በጥናቱ እንዲካተቱ ተደርገዋል፤ እነሱም፡- ቸር ተከል፣ ፈንደቃ፣ ለቅለቂታ፣ የቦቅላ፣ ወይንማ ገራሞ፣ ጭምቦርድ፣ የጥጃን፣ ወንቃ እና እነራታ ናቸው።

2.3. የመረጃ መሰብሰቢያ ዘዴዎች

የቀዳማይ የመረጃ መሰብሰቢያ ዘዴዎች በዋናነት ቃለ መጠየቅ ፣ ምልከታ፣ የጽሑፍ መጠየቅ እና የቡድን ውይይት እንደሆኑ ያለው ይገልጻሉ(1998:47)። ከዘዴዎች ውስጥ በጥናቱ ውስጥ ተግባር ላይ የዋሉት ቃለ መጠይቅ፣ ምልከታ እና የቡድን ውይይት ናቸው። እነዚህን ዘዴዎች የተመረጡበት ምክንያት

በምልከታ የተማሪዎችን የአስተምህሮ ስርዓት በመመልከት መረጃ ለመሰብሰብ ሲሆን፤ በቃለ መጠይቅ ደግሞ ስለትምህርቱ ከትምህርቱ ጎን ለጎን ስለሚሟሯቸው ክህሎቶች፤ ስለአሁኖ ተግዳሮቶቻቸው በሰፊው መረጃ ለመሰብሰብ ተሞክሯል። በሌላ በኩል ደግሞ በምልከታ እና በቃለ መጠይቅ የተሰበሰቡ መረጃዎችን የቡድን ውይይትን በመጠቀም የተሟሉ ለማድረግ ጥረት ተደርጓል።

2.4. የጥናቱ መተንተኛ ዘዴ

በዓይነታዊ የምርምር ዘዴ የተሰበሰበን መረጃ እንዴት መተንተን እንደሚቻል Dawson (2002:110) ሲገልፁ፡-መረጃው ከተሰበሰበ በኋላ የምርምር ዕቅድ በማዘጋጀት የጥናቱን ዓላማ መሰረት በማድረግ መረጃዎችን አደራጅቶ መተንተን ይገባል። በጥናቱም ሊደረጉ የሚገባቸው ንጽጽሮች እና ትንታኔዎች ሁሉም ተዛማጅ መረጃዎች መገኘታቸውን ማረጋገጥ ወሳኝ ነው። ስልታዊ በሆነ መንገድ ማደራጀት ማለትም፡- ኮድ መስጠት፤ መመደብ እና ማባደን ያስፈልጋል። በመሆኑም በዚህ ጥናት ርዕሰ ጉዳይ ዙሪያ ከመስክ በምልከታ፤ በቃለ መጠይቅና በቡድን ውይይት የመረጃ መሰብሰቢያ ዘዴዎች የተገኙ መረጃዎች በገለጻና ትንተና ዘዴዎች ተተንትነው ቀርበዋል።

3. መረጃ ትንተና

በዚህ ክፍል ቀዳማዊ የመረጃ ምንጭ ከሆነው ከመስክ በምልከታ፤ በቃለ መጠይቅ እና በቡድን ውይይት እንዲሁም ከካልሳይ የመረጃ ምንጮች ከቤተ መጻሕፍት፤ ከታማኝ ድህረ ገጾች እና የመመረቂያ ዲሞኒስትራሽን የተገኙ መረጃዎች በዓይነት በዓይነት ተደራጅተው ተተንትነው ቀርበዋል።

3.1. የአብነት ትምህርት የአስተምህሮ ስርዓት ምንነት

በጥናቱ ተተኪሪ የአብነት ት/ቤቶች የሚካሄደው የአስተምህሮ ስርዓት የራሱ የሆኑ ባህርያቶች አሉት። ተማሪዎቹ ትምህርታቸውን ለመከታተል መጀመሪያ በአካባቢው ከሚገኙ የተለያዩ ቁሳቁሶች ማለትም፡- ሳር፤ ጨፈቃ፤ ሰንበሌጥ፤ እንጨት ከመሳሰሉ ነገሮች ጎጆ መቀለስ ይጠበቅባቸዋል (ተሳታፊ 5፤ እድሜ68 ዓመት፤ የድን መሪጌታ)፤ (ኪዳነ ማርያም፤ 1954)። ይህን ካደረጉ በኋላ ከሚያስተምሯቸው የኔታ በሚወጣላቸው የትምህርት ፕሮግራም መሰረት ትምህርታቸውን በቀንና በማታ በትኩረት ይከታተላሉ። የሚመገቡትንም የዕለት ምግብ ከምዕመናን ቁራሽ በመለመን ያገኛሉ። በትምህርቱ ፍልስፍና መሰረት ከወላጅ አሳዳጊ ጋር ሆኖ የሞቀ የላመ ምግብ እየተመገቡ መኖር በትምህርቱ ለመግፋትም ሆነ ጠንካራ ሆኖ ችግርን ተቋቁሞ እሚፈለገው ደረጃ ላይ ለመድረስ አይቻልም የሚል እሳቤ ያለ በመሆኑ በዚህ ትምህርት ለመዝለቅ ከወዳጅ ዘመድ እርቆ መሄድ፤ ወዳጅ ዘመድ አለብት ድረስ በመምጣት ትምህርታቸውን እንዳያደናቅፉ ሲባል ስማቸውን ሁሉ መቀየር አንዱ የትምህርቱ መገለጫ ነው (ተሳታፊ 7፤ እድሜ70 ዓመት፤ የድን መምህር)። የዓመት ልብስም ሆነ የዕለት ጉርስ የሚያሟሉት ለነፍሱ ካደረ ምእመን ስለሆነ ያገኙትን ምግብም ሆነ ልብስ በቁጠባ ይጠቀማሉ (ተሳታፊ የአብነት ተማሪ2፤ እድሜ18፤ የዜማ ተማሪ)።

ተማሪዎቹ ቁራሽ ከምዕመናን ቤት ሲለምኑ ከውሻ ጋር መታገል፤ የቢጋ ፀሐዩን፤ የክረምት ዝናቡን መታገስ ለረጅሙ የህይወት ስኬት ፋይዳው የጎላ ነው። እንደዚህ አይነቱን ፈታኝ ሁኔታ

የሚጋፈጡት በልጅነታቸው በመሆኑ አለመታወቅ ስኬት ላይ እንዲደርሱ የጥንካሬ መሰረት እንደሚሆናቸው ይገልጻሉ (ተሳታፊ የአብነት 17፣ እድሜ 22፣ የቅኔ ተማሪ)። ከዚህ ዓይነቱ የትምህርት ህይወት በዓላማ መጽናትን፣ ለችግር አለመሸነፍን፣ ዕውቀት ፈላጊነትን፣ መልካም ስነ ምግባርን እንደሚማሩበት መምህራኑ ይገልጻሉ። በአብነት ትምህርት የአስተምህሮ ስርዓት ተማሪዎች እርስ በእርሳቸው መከባበር፣ እንግዳ ተማሪ ሲመጣ እግር አጥቦ፣ ቁራሽ አካፍሎ፣ መኝታ አጋርቶ አካባቢውን ማላመድ ሞራላዊ ግዴታ ነው። ከአካባቢው ማነበረሰብ አባላት ጋር ተከባብሮ መኖር የትምህርቱ አካል ነው። አንድ ተማሪ ከየትኛውም አካባቢ ይምጣ ትምህርቱን ፈልጎ እስከመጣ ድረስ ዘሩ፣ ማንነቱ፣ ማኅበራዊ ደረጃውም ሆነ አካባቢው መሰረት ተደርጎ የሚደርስበት ነቀፋም ሆነ ወዳሴ የለም (ተሳታፊ መሪጌታ 16፣ እድሜ 62፣ የድን መምህር)። ከዚህ መረዳት የሚቻለው ትምህርቱ ዕውቀትን ከማስጨበጥ በላይ ተማሪዎቹ በሰብዕናቸው እንዲታረቁ ፣ ለማኅበረሰቡ አርዓያ እንዲሆኑ ከማድረግ አንጻር ፋይዳው የጎላ መሆኑን ያመለክታል።

በአብነት ትምህርት የአስተምህሮ ስርዓት ማለፍ ተማሪዎች ለማኅበረሰባቸው በሚያበረክቱት ተሳትፎ ላይ በስራ መትጋትን፣ ጽናትን፣ ትዕግስትን፣ ለችግር እጅን አለመስጠትን፣ አስተዋይነትን፣ ሩቅ አሳቢነትን እና መሰል ጉዳዮችን የማላበስ አቅሙ ከፍተኛ መሆኑን በዘርፉ የካብተ ልምድ ያላቸው መምህራን ይገልጻሉ (ተሳታፊ መሪጌታ 18፣ እድሜ 78፣ የቅኔ መምህር)። ሰራተኛ ንቦች ንግስት ንብን ከበወ ለመስራት እንደሚፋጠኑት የአብነት ተማሪዎችም ከሊቁ (ከየኔታ) እግር ስር ቁጭ ብለው የማይነጥፈውን የሊቃውንቱን

ዕውቀት/ቀለም/ በመቅሰም ጣፋጭና ዘላለማዊ የሆነ ያፊዳዊ ዜማን /መንፈሳዊ ዕውቀትን/፣ አገልጋይነትን፣ አርቆ አሳቢነትን ፣ ሀገር ወዳድነትን፣ ታማኝነትን መማር መቻላቸው የዕውቀትና የጥበብ ምንጭ የሆኑ አሻጋሪ ባለራዕዮችን ተከትሎ ሀገርን ማሳደግ እንደሚገባ ከትምህርቱ ፍልስፍና መረዳት ይቻላል።

በአብነት ትምህርት የአስተምህሮ ሂደት አንድ ተማሪ በእያንዳንዱ የትምህርት እርከን ስር የተቀመጡትን የትምህርት ጭብጦች ጥንቅቅ አድርጎ ማወቅ ይጠበቅበታል (ተሳታፊ 21፣ እድሜ 72፣ የድን መምህር)። በአስተማሪዎቹ በቡድን የሚሰጡትን ትምህርቶች በተናጠል ቀን እና ማታ ማጥናት ይኖርበታል፤ የተሻለ አቅም ያላቸው ተማሪዎች በአጭር ጊዜ ውስጥ ከአንድ የትምህርት እርከን ወደ ሌላኛው ሊዛወሩ ይችላሉ። ወሳኙ ጉዳይ ተማሪው በእያንዳንዱ የትምህርት እርከን ስር ያሉትን ይዘቶች ጥንቅቅ አድረጎ ማወቁ ላይ ነው፤ ይህ ደግሞ በአንድ ጊዜ ትምህርት የጀመሩ ተማሪዎች እንደ አቅማቸውና ችሎታቸው የትምህርት ማጠናቀቂያ ሰዓታቸው ይለያያል (በርግጥ መማር የሚፈልጉት የትምህርት እርከን መለያየቱ እንዳለ ሆኖ)።

በአጠቃላይ የአስተምህሮ ስርዓቱ ተማሪዎች መማር በሚፈልጉት የትምህርት እርከን ደረጃ የመለያየት ሁኔታ ቢኖርም፣ በአንድ የእርከን ደረጃ ስር የሚማሩ ተማሪዎች በጊዜ ገደብ ሳይወሰኑ በችሎታቸው መሰረት እንዲጓዙ መደረጉ የተወዳደሪነትን መንፈስ ከማጎልበቱም በተጨማሪ በየደረጃው የተቀመጡ የትምህርቱን ይዘቶች በሚገባ አጣርቶ ለመሄድ እንደ በጎ ተሞክሮ ሊወሰድ ይገባል። በተለይ በአሁኑ ሰዓት አገራችን ለገጠማት የትምህርት ጥራት

መንደል ያለው አበርክቶ የጎላ ሊሆን ስለሚችል ለፓሊሲ አጥኝዎች እንደግብዓት ሊያገለግል ይችላል።

3.2. የአብነት ትምህርት የአስተምህሮ ደረጃዎች

የአብነት ትምህርት የአስተምህሮ ደረጃዎች እራሳቸውን በቻሉ የትምህርት የእርከን ደረጃዎች ተከፋፍለው እንደሚሰጡ ይገለጻል (ተሳታፊ 12፣ እድሜ 78፣ የመጻሕፍት ትርጓሜ መምህር)።

3.2.1. የንባብ ቤት

በዚህ ትምህርት ቤት ውስጥ ፊደል፣ ንባብ፣ ዳዊትና የመጀመሪያ ደረጃ የዜማ ትምህርት ይሰጣል። ተማሪዎች ቀን ቀን ፊደል፣ አቡጊዳ፣ መልዕክተ የሐንስ እና ዳዊትን በቅደም ተከተል አስራ አምስቱን ነቢያትና መኃልየ ሰሎሞን ጨምሮ ትክክለኛውን የንባብ ስልትን በመከተል ማለትም በመጀመሪያ ፊደልን በማጋዘ፣ በመቀጠል በውርድ ንባብ ከዚያ በኋላ በቁም ንባብ በማንበብ በተገቢው መልኩ በጥንቃቄ ሰያፍ፣ ተነሽ፣ ተጣይ፣ የሚላላና የሚጠብቀውን ቀለም (ቃል) ለይተው በማወቅ ሲያጠኑ፤ ሌሊት ሌሊት ደግሞ በቃል በመሸምደድ (ደጋግሞ በማለት) ዜማን ይማራሉ።

3.2.2. የቅዳሴ ቤት

ቅዳሴ ቤት ውስጥ ተማሪዎች በርካታ የቅዳሴ ጓዞችን የሚማሩ ሲሆን፤ ግብረ ዲቁንና እና ለቅስና የሚያበቃቸውን ስርዓተ ጸሎት፣ ኪዳንንና ሰዓታትን (የሰዓታት ደራሲ አባ ጊዮርጊስ ዘጋስጫ ሲሆን መጽሐፈ ምስጢርን፣ አርጋኖን ድንግልና ሰዓታትን) በስርዓት ከነሙሉ ዜማቸው ይማራሉ።

3.2.3. የዜማ ቤት

ይህ ትምህርት በቀጥታ ከቅዱስ ያፌድ ጋር የሚገናኝ ነው። ቅዱስ ያፌድ በ6ኛው መቶ ክፍለ ዘመን ጸዋት ዜማውን እንደደረሰው ስለሚያስነብቡ 6ኛው መቶ ክፍለ ዘመን ማለት ደግሞ ከ500-599 ድረስ ስለሆነ በ505 ዓ.ም ተወለዱ ወደሚለው ድምዳሜ ያደርሰናል። የሆነው ሆኖ ቅዱስ ያፌድ ከአጎታቸው ከአባ ጌድዮን ዘንድ ትምህርታቸውን የተማሩ ሲሆን፤ ከእሳቸው በተጨማሪ በወቅቱ ተሰዓቱ (9ኛ) ቅዱሳን ከተለያዩ ዓለማት ወደ ኢትዮጵያ የመጡበት ጊዜ ስለነበር ከእነሱ መካከል ከሆኑት ከአቡነ አረጋዊ ጭምር እንደተማሩ ይተረካል። በዜማ ቤት ከውዳሴ ማርያም ዜማ ጀምሮ መስተጋብዕ፣ አርባዕቱ፣ ሰለስት፣ ክስተት፣ አርአያም ሌሊት ሌሊት ሲሰጡ ድን፣ ጾመ ድን፣ ምዕራፍና ዚቅ ደግሞ በቀን ይማራሉ። የዜማ የአዛዚያም ዓይነቶችም በሶስት የተከፈሉ ሲሆን ግዕዝ፣ ዕዝልና አራራይ እንደሚባሉ ይገለጻል (ተሳታፊ 16፣ እድሜ 78፣ የዜማ መምህር)።

3.2.4. የአቋቋም ቤት

በአቋቋም ቤት የአብነት ተማሪዎች ክብረ በዓል፣ ወርሃ በዓል፣ መዝሙር፣ ለእመ ኮነ፣ መረግድ፣ ንዑስ መረግድ፣ ዝማሜ፣ ጽፋትና ወረብ ይማራሉ። የዜማ መንገዱም ቤተልሄም፣ ቆሜና አጫብር በመባል ይታወቃል። ለእነዚህ የዜማ ጓዞች ለጩኸት የሚያገለግሉ አስር ምልክቶችን የተዘጋጁ ሲሆን፤ እነሱም፡-ይዘት ፣ ደረት፣ ቅናት፣ ጭረት፣ ድፋት፣ ቁርጥ ፣ ሩጥ ፣ ርክርክ ፣ ሂደት እና ሰረዝ መሆናቸው ይገለጻል (ተሳታፊ 2፣ እድሜ 45፣ የአቋቋም መምህር)።

3.2.5. የቅኔ ቤት

መረጃ ሰጭ (ተሳታፊ 5፣ እድሜ 58፣ የቅኔ መምህር) የሆኑት ስለቅኔ ምንነት ሲገልጹ ቅኔ ማለት በአጭሩ ትርጓሜው ሰው ከራሱ አንቅፋ ለእግዚአብሔር አዲስ ምስጋና ለማቅረብ ባለበ ጊዜ ምሳሌ መስሎ፤ ምስጢር አመስጥሮ፤ ቃላዊ ግጥም በመግጠም፤ የልቡናውን ዕውቀት የአዕምሮውን ርቀት (ምጥቀት) የሚገልጽበት የሰማያዊ ልቡናን የሚያነቃቃበትና የሚያራቅቅበት ድርሰት ማለት ነው። ዋድላዎች ቅኔን የጀመረው ቅዱስ ያሬድ² ነው የሚለውን ታሪክ ሲያምኑ፤ ሌሎች ደግሞ ተዋናይ ወይም ደቀ እስጢፋ የተባለ የጎጃም ተወላጅ ነው ብለው ያምናሉ። የእነዚህ የሁለቱ መረጃ በየበኩላቸው የዋድላ አገባብ፤ የጎጃም አገባብ፤ የዋድላ ቅኔ፤ የጎጃም ቅኔ እየተባለ እስከ ዛሬ ድረስ ሲወርድ ሲወራረድ የቆየ ዛሬም ያለ ነገር መሆኑን ሊቃውንተ ቤተክርስቲያን ይገልጻሉ (ተሳታፊ 9፣ እድሜ 75፣ የቅኔ መምህር)።

በቅኔ ቤት ምስጢራዊ የሆኑ ጉዳዮች የሚመረመሩበት፣ የአስተሳሰብ ችሎታ

በሰፊው የሚሻሻልበት፣ ከፍተኛ የሆነ የፍልስፍና እና የምርምር ትምህርት የሚሰጥበት፣ ነገሮችን በትኩረትና በተለያዩ እይታ የማየት ልምድ የሚዳበርበት እና የፈጠራ ችሎታ በስፋትና በጥልቀት የሚለመድበት ቦታ ነው። በቅኔ ቤት ውስጥ መበጀመሪያ ግስ ይገሰሳል፤ በመቀጠልም ታሪክ ይተረካል፤ በመጨረሻም ቅኔ ይዘረፋል። አንድ የአብነት ተማሪ በዚህ የትምህርት ቆይታው ውስጥ ቅኔን ከነአገባቡ በስርዓት የሚማር ሲሆን፤ ከጉባኤ ቃና ጀምሮ እስከ እጣነ ሞገር ድረስ ማለትም በቅደም ተከተል ጉባኤ ቃና፣ ዘአምላኪየ፣ ሚበዝኑ፣ ዋዜማ፣ ሥላሴ፣ ዘይእዜ፣ መወድስ፣ ዐቢይ ኩልክሙ መወድስ፣ ክብር ይእቲ እና እጣነ ሞገር ከነሙሉ ዜማው የሚማር መሆኑ ይገለጻል (ተሳታፊ 15፣ እድሜ 68፣ የቅኔ መምህር)።

3.2.6. የመጽሐፍት ትርጓሜ ቤት

በዚህ ትምህርት ቤት የቅዱሳን መጽሐፍት ትርጓሜ ማለትም፡- መጽሐፈ ብሉይ፣ መጽሐፈ ሐዲስ፣ መጽሐፈ መነኮሳት እና መጽሐፈ ሊቃውንት ዘሩን ከነትጓሜው (ከነ አንድምታው) ይሰጥበታል (ተሳታፊ 19፣ እድሜ 76፣ የመጽሐፍ ትርጓሜ መምህር)።

3.2.7. የአቡሻክር ቤት

ይህ ትምህርት ቤት የስነ ክዋክብት³ ፣ የዘመን አቆጣጠር፣ የረቀቀ ሒሳብ፣

5. በዚህ ሀሳብ ተክለየስሱስ ዋቅጅራም ይስማማሉ። በተክለ ኢየሱስ አገላለጽ ቅዱስ ያሬድ የስንፍና እና የኢትዮጵያ ድኅነት ምንጭ ነው። ሥርግው የተክለ ኢየሱስን አገላለጽ እንደሚከተለው አስፍረውታል። “በዚያውም ወራት ጃ ድምጽ መልካም ደብተራ ተነሳ። በግዕዝ ቋንቋ የሚዘፍን። ... ስሙ ያሬድ ነው። ... የያሬድ ዜማ ከተጀመረ ወዲህ በኢትዮጵያ ትምህርት ጠፋ። የኢትዮጵያ ሊቃውንት ሕጻናቱም ኑሮዎቻቸውን ብቻ በዜማና በቅኔ አድርገውት ይኖራሉ። ሌላ ትምህርት አላገኙም። ... ደግሞ የያሬድ ጥበብ ብዙ ሰው አሳዘነ። የቅኔውም ግጥም የተጀመረ በዚያ ወራት ነው። ... የቅኔ ብልሃት ኢትዮጵያን አደኸየው። ጃ ሰው ቅኔ ሲማር ፻ ዘመን ተቀመጠ። በሰው አሳብ ቁራሽ እየለመነ ላይረባ እድሜውን በከንቱ ጨረሰው” ይላሉ (ሥርግው፣ 2002፡ 19-20)።

6. ኮከብ ቆጠራ ከፍተኛ የሆነ የዕውቀት ዘርፍ እንደሆነና በከፍተኛ የትምህርት ተቋምና የጥናት መስኮች ውስጥ ጥናት ይደረግበታል። ተመራማሪዎችም በዚህ ዘርፍ እስከ ከፍተኛ አካዳሚክ ማዕረግ ድረስ ይዘልቁበታል። አስተራሮች “የጠንቋይ ስራ” አለመሆኑን የምንረዳው «ጥንቆላ» አስማትና ምትሀት ከአስተራሮች ጋር ተቀላቅለው (ለጥፋትና ለማዳበርበሪያ ዘዴ) ያዳበሩት በአስራ ሶስተኛው ክፍለ ዘመን የመካከለኛው ምስራቅ አገራት ነበሩ። ይህም

የአስትሮሎጂ ጥናት ላይ የራሱን መጥፎ ጥላ አጥልቷል። «በአሁኑ ጊዜ ማጀካል (ምትባሉት) አስትሮሎጂ ጊዜ ያለፈበትና ምንም ጥቅምና እውቀት የሌለበት እንደሆነ ታውቋል» ሲሉ ዶክተር አብነት ስሜ በመጽሐፋቸው ገጽ 283 ላይ አስፍረዋል። የዶ/ር አብነት ስሜ መጽሐፍ መግቢያ ዐረፍተ ነገር እንደሚለው አስትሮሎጂ ኮከቦች (12ቱ ነገደ ከዋክብት) በሰው ልጆች ስብዕና ላይ ያላቸውን ተጽዕኖ የሚያጠና ሲሆን በርካታ ዘርፎችም (ለምሳሌ የህክምና አስትሮሎጂ) ቀደምት የጥናት መስክ መሆኑን ያመለክታል። ስለሌሎችም ስለሚገኙት ለማግኘት ያስችለናል። ራሳችንን ለአዲሱ ሊከሰቱ ከሚችሉ ነገሮች ለመጠበቅ ያግዛል። ዶ/ር ሮዳስ ያበረከተው “አንድሮሜዳ” መጽሐፍም ይንንኑ ያረጋግጣል።

ኮከብ (Astro — “logy” ሲጨመርበት “Astrology” በመሆን ወደ ጥናት መስክነት (ሥነ-ኮከብ ወይም የኮከቦች ሳይንሳዊ ጥናት) ከፍ የሚል ሲሆን፤ ለሰው ልጅ ብቻ የተሰጠ የባህርይ፣ የተግባር፣ የማንነት መግለጫ የሚመስለን ቁጥራችን ቀላል አይደለም። እንደ ባለሙያዎቹ ድምዳሜ ከሆነ ይህ “ስህተት” ነው። ማንኛውም አካል ኮከብ አለው፤ በዛ ኮከቡና ኮከብ ቆጣሪው አማካኝነት ባህሪይው፣ አመሉ፣ ማንነቱ፣ ተክለ ሰውነቱ፣ ጤናው ይመዘናል። ይለካል፤ ይፈተኛል። ከዶ/ር አብነት ስሜ “ፍካሬ ኢትዮጵያ” መጽሐፍም የምንረዳው ይህንኑ ነው። በበርካታ ጥናቶች ላይ ስንመለከት እንደ ኖርነው፣ ኢትዮጵያ ለዓለም ያበረከተችው አለ ከማለት ያላበረከተችው የለም ማለቱ ይቀላል። ሌላው ቀርቶ ከዚህ ከሥነ-ኮከብ ጥናት አኳያ ያለውን ብቻ ብንመለከት የአስተዋፅኦ መነሻ እሻራ ከ“ዓውደ ነገሥት” መጽሐፍ ይጀምራል። እዛ ላይ ሁሉም ተብሏል። ሁሉም ተገልጿል። ምናልባት በአሁኑ ዘመን መነፅር ተመልክተን ይህ ይገላል፤ ይህ ይበዛል ካላልን በስተቀር።

ዶ/ር አብነት መጽሐፍ ውስጥ ተገቢውን ስፍራ ከሰማቸው የመረጃ ምንጮች አንዱ ይሄው የኢትዮጵያ ጥንታዊ ሊቃውንት ውጤት የሆነው ዓውደ ነገሥት ነው። ይህንኑ ተንተርሰው የውጪው ዓለም ቀደምት ምሁራን አሰፈላጊውን ጥናትና ምርምር ካደረጉ በኋላ ስለዚህ መጽሐፍ ስለ ኢትዮጵያ ብሎም ኢትዮጵያውያን አስተዋፅኦ በጉልህ ያሰፈሩት በዚህ መጽሐፍ ላይ እንደ ወረደ፣ በመገኛ ቋንቋው በመጽሐፉ አባሪነት ተያይዞ ይገኛል። ዶክተር አብነት በመጽሐፋቸው ገጽ 386 ላይ በ“ድህረ ቃል” ስር “አልበርት ፓይክ ስለ ኢትዮጵያ የአስትሮሎጂ ጥበብ ጀመረበት” በ1871 ያሰፈሩትን፤ በገጽ 389 ላይ “ጆን ጃክሰን ስለ ኢትዮጵያ የአስትሮሎጂ ጥበብ ጀመረበት” (“The Ethiopians were the first who invented the science of Stars” (1926) በሚል ርእስ) የጻፈው እና ሌሎችንም በዋቢነት አስፍሮ እናገኛለን። በዚህ ውስጥ የተጠቀሱትም ሆነ ያልተጠቀሱ ሌሎች በርካታ ስራዎች መረዳት የሚችለው ኢትዮጵያ በየዘርፉ የነበራትን ዕውቀት ብቻ ሳይሆን የነበራትን ተጽዕኖ

የብርሃናት ምልልስ እና የመሳሰሉት ጠጣር (ውስብስብ) የትምህርት ዓይነቶች የሚሰጡበት ነው። ከዘመን አቆጣጠር ጋር ተያይዞ በዋናነት ተጠቃሽ የሆኑት ሊቅ አባ ዲሜጥሮስ ናቸው። አበቅቴውንና ህፀውን በመለየት ሰባቱን አጂማት የሚያወጡበት የትምህርት ዘርፍ ነው። ከከዋክብት ባህሪ አንጻር በጣና ደሴት ላይ የተዘጋጀ እንደሆነ የሚነገር ሲሆን፤ ደራሲውም ዘረደሽት እንደሆነ ሊቃውንቱ ይገልጻሉ (ተሳታፊ 3፣ እድሜ 62፣ የመጽሐፍት ትርጓሜ መምህር)።

በአጠቃላይ ቀደም ሲል ለማሳየት እንደተሞከረው የአብነት ትምህርት የአስተምህሮ ደረጃዎች ሰባት (7) እርከኖች ያሉት ሲሆን፤ በእያንዳንዱ የክፍል ደረጃ ተማሪዎች ማወቅ የሚጠበቅባቸውን መሰረታዊ ዕውቀት ሙሉ በሙሉ አጣርተው ሲጨብጡ ከአንዱ ደረጃ ወደ ሌላኛው ደረጃ ይሸጋገራሉ። ተማሪዎች ክትምህርቱ ጎን ለጎን ገቢ በማግኘት ራሳቸውን ለመደገፍ የተለያዩ ጥበባትን (ሙያ) ይቀስማሉ።

3.3. የአብነት ትምህርት ጥበባዊ ፋይዳዎች

የአብነት ትምህርት የአስተምህሮ ስርዓት ከመንፈሳዊ ትምህርት ባሻገር በርካታ ጥበባት የሚከውኑበት ሲሆን፤ ክዋኔዎቹ ለማህበረሰቡ ትልቅ እሴቶች ናቸው። ከአብነት ትምህርት ከሚመዘዙ ጥበባት መካከል ዋና ዋናዎቹ የሚከተሉት ናቸው።

ፈጣሪነት፣ የነበራትን የፍልስፍና ደረጃ፣ የነበራትን ዓለም አቀፍ ብስለት፣ ከሁሉም በላይ የነበራትን የተፈጥሮ ዕውቀት ነው።



ከአቡሻኸር መሻሻሪያ ላይ የተወሰደ

3.3.1. የብራና አዘገጃጀት

በብራና አዘገጃጀት ሂደት በመጀመሪያ ደረቁም ሆነ እርጥቡ የእንስሳ ቆዳ ይሰበሰባል፤ በዘመኑ የእንስሳት ቆዳ በዋናነት የፍየል፣ የፈረስ፣ የበግ፣ የጥጃ እና የሌሎችም ቆዳዎች ለብራና ጽህፈት እና ስዕሎች አገልገሎት የመጀመሪያ ተመራጮች ናቸው። እንደሚዘጋጀው የብራና ጽሑፍ ወይም የቁም ጽሑፍ አይነት መጠኑ ይለያያል። እንደ ስንክሳር፣ ገድላት፣ ድን አይነት የብራና መጽሐፎች ከከብት እና ከፈረስ ቆዳ በተዘጋጀ ብራና ይዘጋጃሉ። ሌሎች እንደመጠናቸው ከፍየል፣ ከበግ፣ ከጥጃ የዘጋጃሉ። ከቆዳ አይነቶችም ሁሉም ለብራና ጽህፈት አይሆኑም። በአግባቡ በአባቶች ይመረጣሉ፤ ቆዳዎች ቀለም የሚቀበል የማይቀበል በማለት ይለዩታል። በአባቶች የሙያ አገላለጽ መሰረብ ይባላል፤ ቀለም የሚቀበል ማለት ነው። ቆዳዎችን የሚመርጡበት ምክንያት ጽሑፉ ከተጻፈ

በኋላ እንዳይለቅ፣ እንዳይበላሽ፣ እንዳይቀደድ ቀድመው ለመንጠንቀቅና ዘመን ተሻጋሪ እንዲሆን በማሰብ መሆኑን መረጃ ሰጪዎች ይገልጻሉ (ተሳታፊ 11፣ እድሜ 67፣ የቅኔ መምህር)።

ቆዳዎች በውሃ ይዘፈዘፋሉ፤ ቀጥሎም ከውሃ ወጥቶ በጠፍር መወጠሪያ ወይም ገመድ አራት ማዕዘን ባለው ጣውላ ላይ ይወጠራል። ከዚያም የቆዳው፣ ልፋጭ፣ ፀጉር በቆልማማ ቢላዋ ይገፈፋል፤ ይላጫል፤ ይራመማል፤ ይደመጸጸል። ለዚህ ተግባር የሚያገለግሉ መሳሪያዎች ከብረት፣ ከድንጋይ ይዘጋጃሉ። ቀጥሎም የተደቆሰ ጨው እየተነሰነሰበትና ውሃም እንደ አስፈላጊነቱ እየተርከፈከፈበት በመራመሚያ ድንጋይ እየተራመመ ከልፋጩ ሁሉ ንጹህ ይሆናል። ቀጥሎም እንዲደርቅ ይደረግና በተዘጋጀው ምሳር ተፍቆ እንደገና ጨው ተደርጎበት ይራመምና ከዚያ በኋላ

ይደርቃል። ቀጥሎም የደረቀው ብራና በአስፈላጊው መጠን እየተለካ በመቀስ ይቆራረጣል፤ የጠቆረጠው በጥራዝ መልክ ይጠረዛል። ቀጥሎም ጥራዞቹ መስመር እንዲኖራቸው በማስመሪያ መሰል በሆነ ቀጭን ብረት ብራናዎችን አንድ በአንድ ይሰመራሉ፤ ተሰምረው ካለቁ በኋላ ለጽሑፍ ዝግጁ ይሆናሉ። የተጠረዘው በመዳመጫ እየለዘበ፣ እየለሰለሰ፣ የቁም ጽሑፍ ስራው እንደሚቀጥል ለማየት ተችሏል (ምልክታ፣ ጎዛምን ወረዳ፣ ቸር ተክል ቀበሌ፣ ታህሳስ 24/2015 ዓ.ም)።

3.3.2. የቀለም ቅመማ

የቀለም ቅመማ ⁴ የተለያዩ ቅጠሎችን በማድረቅና በማቃጠል፣ ከክሰል፣ ከምጣድ፣ ከሚራገፋ የተለያዩ ጥላሾችና ጥቀርሻዎች፣ ከስንዴ፣ ከበቆሎ፣ ከገብስና ከመሰል የአዝርዕት አይነቶች ይዘጋጃሉ (ምልክታ፣ ጎዛምን ወረዳ፣ ሊባኖስ ቀበሌ፣ ጥር 5/2015 ዓ.ም)። የተለያዩ አዝርዕቶችን በማሳረር፣ በመቀቀል፣ በመዘፍዘፍ ከስድስት ወራት እስከ አንድ ዓመት ከፍተኛ የሆነ ክትትልና ቁጥጥር በማድረግ ያዘጋጃሉ። ከላይ የተጠቀሱት ነገሮች ተቀላቅለው ማሰሮ ውስጥ ከከተቱት በኋላ እስኪብላሉ (እስኪቦኩ) ድረስ በየጊዜው በጥቁር ገብስ እየታሹ ከስድስት ወራት እስከ ዓመት ሁለት ዓመት ድረስ ይቆያሉ። ከእነዚህ የቀለም ቅመሞች ሌላ የደረቀ አበባና ስራ ስርም ከሙጫ ጋር ቀላቅለው ቀለም በማዘጋጀት ጥቅም ላይ እንደሚያወሉ ይገለጻል። የተቀመሙት ነገሮች ተወቅጠውና ተደቁሰው እየታሹ የሚቆዩበትም መንገድ አለ። ቀለሙ እየጦካ ሲሄድም የማጣበቅ ጠባይ ይኖረዋል። ከዚያም በንፁህ ጨርቅ

እንዲጠቀስ ይደረጋል። ብራናውን ማዘጋጀቱ በቂ ዕውቀት እንደሚጠይቀው ሁሉ ቀለም መቀመጡም ዕውቀትን፣ ችሎታንና ትዕግስትን የሚጠይቅ ሥራ መሆኑን አባቶች ያስረዳሉ (ተሳታፊ 9፣ እድሜ 75፣ የቅኔ መምህር)።

7. ለተጨማሪ ንባብና ማጠናከሪያ የሞገስ ሚካኤልን (2012) የሶስተኛ ዲግሪ ጥናት ይመልከቱ፤፡



በረዳት መረጃ ሰብሳቢ፣ ከተሳታፊ መሪጌታ 9፣ በቀን 25/2015 ዓም ከሊባኖስ ቀበሌ የተነሳ ፎቶ ግራፍ

መረጃ ሰጪዎች እንደሚገልጹት ጥንታዊያን ጸሐፊዎች ሽምብቆንና የመቃብርዕን እንዲሁም የትልልቅ አሞራዎችንና ንስሮች ላባ እንደ ብዕር አድርገው ለመጻፊያ ይጠቀሙባቸው ነበር። ሽምብቆውን ወይም መቃውን እንደሚፈለገው ዓይነት መካከሉን በመሰንጠቅ ይቀርጹታል፤ ከዚያም ባህላዊ ልምዳቸውን በመጠቀም በተለያዩ ደረጃ የተዘጋጁ ብራናዎችን፣ ቀለሞችን እና ብዕሮችን እያዋህዱ ኢትዮጵያዊ የሆኑና ከትውልድ ትውልድ የሚተላለፉ፣ ዘመን ተሻጋሪ የሆኑ በርካታ መጻሕፍትን በመጻፍ መንፈሳዊ አስተምህሮትን በዋናነት በጎንዮሽ ዓላማዊ ህይወትን ለመምራት የሚያስችሉ ዕውቀቶችን በብራናዎች ላይ በማቅለም ለትውልድ የሚያስተላልፉ መሆኑ ይነገራል (ተሳታፊ 13፣ እድሜ 77፣ የአቋቋም መምህር)።

3.3.3. መጻሕፍት መጠረዝ

መጻሕፍት መጠረዝ ሲባል በተናጠል ለጽህፈት የተዘጋጁ ብራናዎችን በሚፈለገው መጠን በማዘጋጀት መስፋት፣ ማያያዝ፣ ማገናዘብ፣ ተራ መስጠት፣ ገጽ መስጠት፣ ማለት እንደሆነ ይገለጻል (ተሳታፊ 19፣ እድሜ 55፣ የዜማ

መምህር)። በመጀመሪያ የሚያይዙበት፣ የሚሰፉበት ራሱን የቻለ ባህላዊ የአሰራር ስርዓት አለው። መስፊያው ከእንስሳት ጀማሪ ይዘጋጃል፤ ይህ ከሆነ በኋላ የብራና ጽሑፉ ወይም የቁም ጽሑፉን ከእንጨት ተጠርቦ፣ ተለስለሶ በተዘጋጀ ገበታ እንዲጣበቅ፣ እንደያያዝ፣ እንዲጠረዝ ይደረጋል። ገበታው የሚዘጋጀው ከተመረጡ ሀገር በቀል ከሆኑ የዛፍ ዓይነቶች ከዋንዛ፣ ከወይራ፣ ከዝግባ፣ ከክትክታ፣ ከጨባ እና ከሌሎችም ጠንካራ የእንጨት ዓይነቶች ሲሆን፣ እንጨቶች ለረጅም ጊዜያት የደረቁ፣ ቅንቅን እንዳይበላቸው ወቅት ጠብቀው የተቆረቁሩና የተጠረቡ መሆን ይገባቸዋል።

ማጣበቂያዎች ከአዝርዕት ዓይነቶች ከአጃ፣ ከስንዴ፣ ከሙጫ፣ እና ከሌሎችም ግባቶች ጋር ተቀላቅለው ይገነፋሉ፤ በእሳት ይበስላሉ፤ ከዚያም ለማጣበቂያነት ይወላሉ። የአጠራረዝ ስርዓቱ በጥንት አባቶች ሲሰራ የነበረ እና ጥንታዊ የብራና መጽሐፍት ይጠረዙበት የነበረ መሆኑን መረጃ ሰጪዎች ይገልጻሉ። በዚህ ሙያ ላይ የሃይማኖት አባቶች ድርሻ የጎላ መሆኑን መረዳት ይቻላል። የአሰራር ሂደቱን ዘመን ተሻጋሪ ለማድረግ ብራናውን፣ ቀለሙን፣ መጻፊያ ብዕሩን

ከማዘጋጀት ጀምሮ በጥንቃቄ፣ በልዩ መሆኑን መረዳት ይገባል።
ትኩረትና እውቀት የሚሰራ ጥበብ



በረዳት መረጃ ሰብሳቢ፣ ከተሳታፊ መሪታ፡፡ 9፣ በቀን 25/2015 ዓም ከሊባኖስ ቀበሌ የተነሳ ፎቶ ግራፍ

3.3.4. መጻሕፍት መኮተት

መጽሐፍ መኮተት ሲባል ሀገር በቀል እውቀትን በመጠቀም የተጠረዘውን መጻሕፍት እንዳይበላሽ፣ እንዳይፈርስ፣ እንደይበታተን ከትውልድ ትውልድ እንደተላለፍ፣ ለብዙ ዓመታትና ዘመናት ዕድሜ እንዲኖረው በባለሙያ በጥሩ ሁኔታ በተዘጋጀ፣ በለፋ፣ በተፋቀ፣ በለሰለሰ፣ በተዳመጠ አረብ በገባ የክብት ቆዳ (በቀይ ቀለም የተነከረ ቆዳ) መለበድ፣ መሸፍን፣ መለበጥ፣ ማሸግ መሆኑ ይገለጻል (ተሳታፊ 12፣ እድሜ 78፣ የመጻሕፍት ትርጓሜ መምህር) ። አረብ የገባ ቆዳ ውበት እንዲኖረው፣ እንዳይደረቅ፣ እንዳይከር፣ እርጥበት እንዳይፈጠር የማድረግ ጥቅም አለው። ይህ ማለት ግን ሁሉም አረብ በገቡ ቆዳዎች ይኮተታሉ ማለት አይደለም። ቀይ ቀለም ባልተቀቡ ቆዳዎችም የሚኮተቱ አሉ። የብራና ጽሑፍ ሲኮተት ወይም በክብት ቆዳው ማለትም በበሬና በላም ቆዳው ሲሸፈን ራሱን የቻለ የአስታሻሽግ፣

የአለባበድ፣ የአለባበጥ ሙያዊ ዕውቀት አለው። ቆዳው በመጽሐፉ መጠን ልክ ተለክቶ እንዲቆረጥ ይደረጋል። ከተቆረጠ በኋላ በስንዴ፣ በገብስ ዱቄት በተገነፋ ግንፎ እንዲጣበቅ ይሆናል፤ ይህም ለተወሰነ ጊዜ እስኪለዝብ፣ እስኪያያዝ ፀሀይ እንዲያያገኘው ይደረጋል። በመቀጠልም መያያዙ ሲረጋገጥ ከእንስሳት ጅማት የተዘጋጀው መስፊያ በቀጫጭኑ ተሸንሽኖ በወስፊ ወይም በመዋጥ የመጽሐፍቱን ጠርዞች ውብና ማራኪ በሆነ የአሰፋፍ ስልት እንዲያያዙ ይደረጋል።

3.3.5. መጻሕፍ መደጎስ

በባህላዊ መንገድ የተጻፉ የብራና መጽሐፍት በመጠናቸው ትልቅ፣ መካከለኛና አነስተኛ ሆነው ከተኮተቱ በኋላ ይደጎሳሉ። መደጎስ ሲባል የረጅም ጊዜ ልምድ፣ ዕውቀትና ችሎታ ባላቸው የመጽሐፍት ኮታቿች የተኮተተውን መጽሀፍ ቆዳው ሳይደረቅ ለዘብ እንዳለ የተለያዩ የቅርጽ ማውጫ መሳሪያዎችን

በመጠቀም በመጽሐፍቱ የፊት ለፊትና የጀርባ ሽፋን ላይ ሃይማኖታዊና መንፈሳዊ ትምሕርታዊ መልዕክት የሚያስተላለፉ የተለያዩ ቅርጻ ቅርጾችን በማውጣት መጽሐፍቱን ማጠንከር፣ ማስዋብ፣ ማስገባት፣ ትኩረት እንዲሰጥ ማድረግ፣ ማሳመር መሆኑ ይታመናል (ተሳታፊ 5፣ እድሜ 68 ዓመት፣ የአቋቋም መምህር)። በመጽሐፍቱ ላይ እንዲወጡ የሚፈለጉ ቅርጻ ቅርጾች እንደመጽሐፍቱ መንፈሳዊ ይዘትና ጭብጥ፣ እንዲሁም እንደ ደንቡ ልምድ፣ ችሎታና ዕውቀት የሚወሰን ነው።

3.3.6. ባሕላዊ ህክምና

ባሕላዊ ህክምና ከእጽዋት፣ ከእንስሳትና ከማዕድናት እየተቀመመ ለጤና መጠበቂያ እና ለፈውስ ህክምና የሚውሉ መሆኑ ይገለጻል (ተሳታፊ 11፣ እድሜ 67፣ የቅኔ መምህር)። በባሕላዊ ህክምና በሽተኞችን የመፈወስ ጥበብ የተገኘው ከአፋዊ ባህል (Oral Tradition) አሊያም ከመንፈሳዊ ስርዓት ጋር ተያይዞ ከሚከሰተው ጉዳይ (Majco-religious Manuscripts) እንደሚሆን ይገልጻል (Dawit and Ahadu፣ 1993፣ 2፣ Dawit፣ 2003፣ 1)። በባሕላዊ ሕክምና ዙሪያ ጥናት ያደረጉ ምሁራን እንደሚሉት በኢትዮጵያ 80% የሚሆነው የሕብረተሰብ ክፍል ባሕላዊ መድሃኒትን ለፈውስ ሕክምና ይጠቀማል (Dawit and Ahadu፣ 1993)። ለባሕላዊ መድሃኒት ግብአት የሚውሉ እዕዋት የሚሰበሰቡበት ወቅት በኦርቶዶክስ እምነት ተከታይ ባለሙያዎች ዘንድ በጳጉሜ ወር ረቡዕና አርብ የሚቆፈሩ መድሃኒቶች ፈዋሽነታቸው ከፍ ያለ ነው የሚል እምነት አለ (ተሳታፊ 13 ፣ እድሜ 77 ፣ የአቋቋም መምህር)። በአንጻሩ በእስልምና

እምነት ተከታይ መድሃኒቶች አመለካከት ለመድሃኒት ግብአት የሚያገለግሉ እዕዋት በየትኛውም ጊዜና ወቅት የሚሰበሰቡ መሆናቸው ይገለጻል። ይሁን እንጂ ጠዋት በባዶ ሆድ አቅል ሳይዛባ (አእምሮ ሳይዛነፍ) ለመድሃኒት የሚሆኑ እዕዋትን መቁረጡ የተመረጠ ሲሆን፣ የተለየ እምነትና አምልኮ ግን የሌለው መሆኑን ለማወቅ ተችሏል። ለባሕላዊ መድሃኒት የሚውሉ እዕዋት መቆረጥ አሊያም መቆፈር ያለባቸው በለጋ ዕድሜያቸው ወይም በስለው ካበቁ በኋላ ሳይሆን በመካከለኛው የዕድሜ ዘመናቸው ቢሆን ፈዋሽነታቸው አስተማማኝ እንደሚሆንም ጥናቶች ያሳያሉ።

ባሕላዊ ባለመድሃኒቶች ለፈውስ አገልግሎት የሚውሉ መድሃኒቶችን በተለያዩ ቅርፅና መልክ አዘጋጅተው ለተጠቃሚዎች ይሰጣሉ። ለምሳሌ፡- በሚታጠን፣ በሚቀባ፣ በሚታኸን፣ በሚሸተት፣ በሚጠጣ፣ በሚቀበር፣ በሚበላ፣ በሚታሰር፣ በሚግሞጠሞጥ፣ በሚታጠን እና በመሳሰሉ መንገዶች ይቀርባሉ። ከእዕዋት፣ ከእንስሳትና ከማዕድናት ውጤቶች ተቀምመው ለህመማን የሚሰጡ መድሃኒቶች በአብዛኛው የሚወሰዱት ጠዋት በባዶ ሆድ እህል ውሃ ሳይቀመስ ነው። ባለመድሃኒቶች የተለያዩ የመድሃኒት አይነቶችን ለህመማን ቀምመው በሚሰጡበት ሰዓት መሻሪያውን ወይም ማርከሻውን አብረው እንደሚያዘጋጁ ለማወቅ ተችሏል። መሻሪያዎች ሁለት አይነት ናቸው። አንደኛው መድሃኒቶቹ እንዲሰምሩ የማያደርግ ሲሆን፣ ሁለተኛው ደግሞ መድሃኒቶቹን ማርከሻ (ማፍረሻ) ነው። በአብዛኛው መሻሪያዎች የሚወሰዱት ከምግብ በፊት ሲሆን፣ የእያንዳንዳቸውን ምንነት በምሳሌ አስደግፈን እንመልከት።

ኮሶ ለተጣጣው ሰው የእንቅፋት ፍሬ እንደተጠቃሚው ሰውነት ክብደትና ቅለት ከአንድ የሻይ ብርጭቆ እስከ ትልቁ የጠላ ብርጭቆ ድረስ እንዲጠጣ ይደረጋል። የተዘጋጀውን የእንቅፋት ፍሬ የሚጠጣው ሰው መራራነቱ እንዳያግደው ሲባል ሌሎች ታዳሚዎች እያጨበጨቡለት “ዶሮ ማታ፤ ዶሮ ማታ...” በሚለው ቃል ግጥም ያበረታቱታል። ይህም ግለሰብ የተዘጋጀለትን የኮሶ መድሃኒት በሙሉ ልቡ (ያለ ፍርሃት) ጠጥቶ መድሃኒቱ በሽታውን ድል እንዲያደርግለት (እንዲያሽረው) ብርታትን ለመስጠት ታስቦ የሚረግ ነው። ከዚያም እስከ ሰባት ሰዓት ድረስ እህል ውሃ እንዳይቀምስ ይከለከላል። መጨረሻ ላይ ወፍራም ጠላ (ዘመራ) ተጨምቆ ወይም ጠጅ ይሰጠዋል። ቀጥሎም ወፍራም ቡና ይጠጣል። ይህ እንግዲህ ለበሽተኛው የተሰጠው መድሃኒት በደንብ እንዲሰምር የሚያደርግ የመሻሪያ አሊያም የማርከሻ አይነት ነው። እንዲህ አይነቱ ክዋኔ በአገሪቱ የተለያዩ አካባቢዎች ተግባራዊ እንደሚሆን አሉላ ፓንክረስት ገልጸዋል (2000፣96)። በሌላ በኩል አንድ ጨንፈውን የታመመ ሰው የግዜዋ፣ የጎርጠብ፣ የቡናና የፓፓየ ቅጠሎችን አንድ ላይ ደባልቆ እንደ ሻይ በማር አፍልቶ እንዲጠጣ ይደረጋል። በዚህ ሂደት ህመምተኛው ቶሎ ለመዳን በማሰብ አብዝቶ ቢጠጣ ህመምተኛው እንዳይጎዳ መድሃኒቱን ለማርከስ (እንዲከሸፍ ለማድረግ) አንት እንዲጠጣ ይደረጋል። ይህ ደግሞ መድሃኒቱ በህመምተኛው ላይ ጉዳት ሳያደርስ እንዲረክስ የሚያደርግ ሌላው የመሻሪያ ወይም የማርከሻ አይነት ነው። ከተሰጡት ገለጻዎች ባህላዊ ባለመድሃኒቶች፣ መድኃኒቶች እንዳይረክሱ (ውጤታማ እንዲሆኑ) በባዶ

ሆድ መወሰድ ያለባቸው መሆኑን በግልጽ ይታያል።

ከመድሃኒት አጠቃቀም ጋር በተያያዘ እጽዋት በሚሰበሰቡበት፣ በሚቀመሙበት ብሎም አገልግሎት ላይ በሚውሉበት ጊዜ ልዩ ትኩረትና ጥንቃቄ የሚያስፈልግ መሆኑን ይገልጻሉ (ተሳታፊ 5፣እድሜ68 ዓመት፣የድን መምህር)። እንዲያውም በቤተ ክህነት ትምህርት “እፅ የሃዩ ወእፅ ይቀትል” የሚል ብሂል እንዳለ ያስረዳሉ። ትርጉሙም “እፅ ያድናል፤ እፅ ይገድላል” እንደ ማለት ነው። በዚህ መልኩ የአብነት ተማሪዎች ጥበቡን እየተማሩ እነሱም በተራቸው እያስተማሩ ራሳቸውንም ሆነ የማኅበረሰቡን ጤና ይጠብቃሉ። እግረ መንገዳቸውንም ያለባቸውን ኢኮኖሚ ችግር በተወሰነ መልኩ ለመቅረፍ ይጠቀሙበታል።

በአጠቃላይ በአብነት የአስተምህሮ ስርዓት ተማሪዎች ከመንፈሳዊ ትምህርታቸው በተጨማሪ ዓለማዊ ህይወታቸውን ለመምራት የሚያስችሏቸውን ጥበባት ይቀስማሉ። የቀሰሟቸውን ክሂሎች መሰረት በማድረግም በተማሪነት ህይወታቸው ለሚያጋጥሟቸው ፈርጆ ብዙ ችግሮች የመሻገሪያ ድልድይ ያደርጓቸዋል፤ እንደ ገንዘብ ማግኛ ስልትም ይጠቀሙባቸዋል። ከጽንሰ ሀሳብ ዕውቀቶች በተጨማሪ የተግባር ልምምድም መተግበሪያ ዐወድ ይሆናቸዋል። በህይወታቸው ለሚያጋጥሟቸው አዎንታዊም ሆነ አሉታዊ ገጽታዎች በምን መልኩ መጋፈጥ በሎም ማሸነፍ እንደሚቻል በተግባር ልምድ የሚያገኙበት ዘዴ በመሆን ያገለግላቸዋል።ንድፈ ሀሳብን ከተግባር ጋር አዛምደው ለመማር ያስችላቸዋል።

4. የአብነት ትምህርት አሁናዊ ተግዳሮቶች

የአብነት ትምህርት ቤት እጅግ ጥንታዊ፣ አገር በቀል፣ የራሱ የሆነ ስርዓት እና ወግ ያለው፣ ከትውልድ ወደ ትውልድ ሲተላለፍና ሲወራረስ የኖረ ተቋም መሆኑ በዘርፉ ሊቃውንት ይገለጻል (ተሳታፊ 5፣ እድሜ 68 ዓመት፣ የድን መምህር)፤ (መርሻ አለክኝ፣ 2011)። በአብነት ትምህርት የአስተምህሮ ሂደት ውስጥ ከሚሰጠዩ ትምህርቶች ባሻገር በተቋሙ ልዩ የማኅበራዊ ህይወት ዕውቀት የሚገበይበት፣ መንፈሳዊና ዓለማዊ ህይወትን አጣምሮ ለመምራት የሚያስችል ጥበብ የሚቀሰምበት ስፍራ ነው።

ጥናቶች እንደሚያመለክቱት 25% የሚሆኑት የአብነት ተማሪዎች በወላጆችና በምዕመናን የሚደገፉ ሲሆን ፤ ሌሎች 75% የሚሆኑት ደግሞ ምንም አይነት ድጋፍ የሌላቸው በመሆኑ ምግብ ፍለጋ ወደ ተለያዩ አካባቢዎች ለስራ እንደሚሰማሩ ይገለጻል (የማኅበረ ቅዱሳን ዳሰሳ ጥናት፣ 2014)። ይህ ሁኔታ ተማሪዎች ከትውልድ አካባቢያቸው ርቀው፣ ከወላጆቻቸው ተነጥለው የመጡለትን ዓላማ ለማሳካት መሰናክል እንደፈጠረባቸው ይገልጻሉ (ተሳታፊ 17፣ እድሜ 18፣ የዜማ ተማሪ)። በተለይም የአብነት ትምህርት መስጫ ተቋማት ከነባሩ ልማድ ማለትም በገጠርና በጥንታዊ አድባራትና ገዳማት መሰጠታቸው ቀርቶ በከተሞች ዙሪያ እየተስፋፋ መሆናቸው ተማሪዎችንም ሆነ መምህራንን ለከተማ ህይወት የሚያጋልጡ ለአብነት ያህል በደብረ ማርቅስ ከተማ ዙሪያ በርካታ የአብነት ትምህርት ቤቶችና ተማሪዎች ይገኛሉ። ይህ ተግባር የአብነት ተማሪዎች

ከመብዛታቸው የተነሳ በከተማው እየዞሩ ቁራሽ ለምነው የማግኘት እድላቸውንም የሚያሳንስ፣ ለመምህራን ደግሞ ትምህርቱን በገጠር ይሰጥ ከነበረው ባሕላዊ ዐውድ አውጥቶ ወደከተማ በማምጣት መስኩን እንደ ገንዘብ ማግኛ “business” እንዲቆጥሩ ያደረገው ይመስላል። በሌላ በኩል ደግሞ ተማሪዎች ትምህርታቸውን ትተው በከተማው በመዞር ቋጠሮ ሲሸከሙ፣ የቀን ስራ ሲሰሩ፣ ከሁሉም በላይ የከፋው ተግባር ደግሞ የውጭ እገር ኳስ ጨዋታዎችን ሲመለከቱ፣ ቁማር ሲጫወቱ፣ በስልኮቻቸው አልባሌና ባለድ ተግባራትን ሲመለከቱ ማየት ተለምዷል። የከተማው ማኅበረሰብ በነገረው ጫና ምክንያት የተፈጠረበት ተግዳሮትና ከገጠሩ ለጋስነት አንጻር ሲታይ ደግሞ ንፋግነቱ እንዳለ ሆኖ፣ በከተማው የአብነት ተማሪ ሳይሆን ከእነርሱ ጋር በመመሳሰል እየዞረ በመለመን የሚተዳደር ቡድን መኖሩም ትክክለኛ የአብነት ተማሪዎች በጥርጣሬ እንዲታዩና ቁራሽ እንዲነፍጋቸው ያደረገ ሆኗል። ከምንም በላይ ግን አብያተ ክርስቲያናትን ተገን አድርጎ የተንሰራፋው የካፒታሊዝም መንፈስ አደጋውን የከፋ አድርጎታል፤ በተለይ በአጥቢያ ቤተክርስቲያኖች ዙሪያ የሚገኙ ቦታዎች የሰብል ማምረቻ እየሆኑ ከመምጣታቸው ጋር በተያያዘ ለመጸዳጃ የሚሆኑ ሽንት ቤቶች ባለመኖራቸው የአብነት ተማሪዎች በከፋ ስቃይ ላይ እንደሚገኙ ለማወቅ ተችሏል (የቡድን ወይይት፣ ሊባኖስ ቀበሌ፣ ጥር 6/2015 ዓ.ም)። ተማሪዎቹ ያሉባቸውን ችግሮች ተቋቁመው ትምህርታቸውን ለመቀጠል በሚያደርጉት ብርቱ ትግል ውስጥ ወደ ከተማ በመግባት የጥበቃ፣ የጉልበት እና የመሳሰሉትን ተግባራት በመከዎን በሚያገኙት ሽርፍራፋ

ገንዘብ እየተደለሉ ከትምህርት ገበታቸው የሚፈናቀሉ ቁጥራቸው ከአለት እለት እየጨመረ መምጣቱን የአብነት መምህራኑ በአጽንዖት ያብራራሉ (ተሳታፊ 3፣ ዕድሜ 62፣ የመጽሐፍት ትርጓሜ መምህር)። ቁጥራቸው ጥቂት የሚባሉ ተማሪዎች ያለውን ጫና በመቋቋም ለዓለማቸው መሳካት እየተፍጨረጨሩ የሚገኙ ቢሆንም፤ ካላዉ አገራዊ ወቅታዊ ሁኔታ አንጻር የተጋረጠባቸው ሳንክ ተቋማዊ በሆነ መልኩ መፍታት ካልተቻለ ጥንታዊ የአስተምህሮ ስርዓቱ በውስጡ ያሉትን ጥበቦች ይዞ ላይመለስ መክለሙ የማይቀር ሀቅ መሆኑን ከመረጃ ሰጭዎች ገለጻ ለመረዳት ተችሏል።

5. ማጠቃለያና የይሁንታ ሀሳብ

በዚህ ክፍል የጥናቱ ማጠቃለያ፣ መደምደሚያ እና የይሁንታ ሀሳቦች ከጥናቱ ዉጤት በመነሳት ተደራጅተው የቀረቡበት ነው።

5.1. ማጠቃለያ

በምርምሩ መነሻ ሃሳብ ላይ ለመግለጽ እንደተመከረው ጥናቱ “የአብነት ትምህርት የአስተምህሮ ደረጃዎች፣ ጥበባዊ ፋይዳዎች እና አሁኖ ተግዳሮቶች በጎዛምን ወረዳ ማኅበረሰብ ተተኪሪነት” በሚል ርዕስ ትኩረት አድረጎ የተሰራ ነው። ጥናቱ ዋናና ዝርዝር ዓላማዎችን ግብ ለማድረስ፣ የምርምር ጥያቄዎችን ለመመለስ አነሳሽ ምንጮችን መነሻ በማድረግ በመረጃ ትንተናው ላይ የተገኙ የጥናቱን ውጤቶች ለመግለጽ ሞክሯል። የአብነት ትምህርት ወደ አዲስና ታላቅ ምዕራፍ የተሸጋገረው በ6ተኛው መቶ ክ/ዘ በተነሣውና የመጽሐፍትና የዜማ ደራሲ በሆነው በታላቁ ሊቅ ቅዱስ ያፌድ አማካኝነት መሆኑን ለመለየት ተችሏል። በአብነት

ትምህርት ቤቶች ከሚሰጡት ትምህርቶች መካከል ዋና ዋናዎቹ ፡- የንባብት ምህርት ቤት ፣ የቋንቋ ትምህርት ቤት፣ የዜማ ቤት፣ የቅኔ ቤት እና የቁጥር ትምህርት ቤቶች ተጠቃሾች ናቸው። በአብነት ትምህርት ቤቶች የቁም ጽሑፍ፣ መጽሐፍ መጠረዝ፣ መኮተትና መደጎስ በመደበኛነት ባይሰጡም ከትምህርቱ ጎን ለጎን የሚገኙ ጥበቦች መሆናቸውን ለመገንዘብ ተችሏል። መጽሐፍ መኮተት፣ መደጎስ፣ ባሕላዊ ህክምና እንዲሁም ሌሎች ዕውቀቶች ከአበው በትውፊት በመተላለፍ ዛሬ ላይ የደረሱ ቢሆንም በአሁኑ ሰዓት የመለውጥ ሂደት ላይ የሚገኙ ሲሆን፤ በተወሰኑ የአብነት ትምህርት ቤቶች በግል አባቶች፣ ዲያቆናት፣ መናኩሳት ጥበባቱ በመከዎን ላይ ይገኛሉ። በቅኔ ቤት የፈጠራ (Creativity) ወቅታዊ ሁኔታዎችን የመረዳት ችሎታ (Current perspective and understanding) ጎልቶ የሚታይበት መሆኑ፤ ታሪክን እና ወቅታዊ ሁኔታዎችን አገናዝቦ የማቅረብ ችሎታ እንዲሁም የፍልስፍናና የአስተሳሰብ ትምህርት (Critical thinking) ያለበት፤ ቅኔ በመቶዎች የሚቆጠሩ መንገዶች ያሉት በመሆኑ እንደየ መንገዱ ልዩ ልዩ የአቀራረብ ስልትን ፣ የቋንቋን አገባባዊ መዋቅርን እና ቋንቋዊ ሙያን ለመማር እንደሚያስችል ተለይቷል። በአብነት ትምህርት ቤቶች የቁም ጽሁፍ፣ መጽሐፍ መኮተትና መጽሃፍ መደጎስ ላይ ዓለም አቀፋዊ ዘመናዊነት ተጽዕኖ ሀገር በቀል እውቀቱ ላይ በከፍተኛ ጫና እያሰደረባቸው ስለሆነ የመለውጥ እና የቀጣይነት ሂደታቸውን እንዲፋጥን እያደረገው መሆኑን የተለየ ሲሆን፤ በአሁኑ ሰዓት የአብነት ተማሪዎች ከምግብ አቅርቦት፣ ከመጠለያ እጥረት፣ ከአልባሳት እና ከመጻዳጃ ዉስንነት አንጻር

ችግሩን ተቋቁሞ ለመቀጠል በሚያደርጉት ጉዞ ላልተፈለገ አዳጋ እየተዳረጉ፤ ትምህርቱንም እያቋረጡ መሆኑን ከጥናቱ ለመረዳት ተችሏል።

5.2. የይሁንታ ሀሳቦች

የአብነት ትምህርት ቤቶች አሁን ላለው የዘመናዊ ትምህርት መሰረት ናቸው። በተጨማሪም ያለፈውና ያሁኑን ትውልድ በመንፈሳዊ አስተምህሮት አማካኝነት በስነ ምግባሩ፣ በባህሉ፣ በወጉ፣ በትውፊቱ እንዲኮራ በማድረግ ሂደት ከፍተኛ ሚና ተጫውቷል። ይሁን እንጂ የአብነት ትምህርት ቤቶች በአሁኑ ጊዜ ያሉበት ደረጃ አሳሳቢ በመሆኑ ለቀጣዩ ትውልድ የአስተምህሮ ስርዓቱን እና ጥበባዊ እሴቶችን ማሻገር ይቻል ዘንድ ከጥናቱ የመነጨ የይሁንታ ሀሳቦች እንደሚከተለው ቀርበዋል።

✓ የአብነት ትምህርት ቤቶች ላይ ጥናት ለማድረግ የተሰጠው ተኩረት አናሳ በመሆኑ ብዙ ጥናቶች በጥልቀት ተካሂደዋል ለማለት ያስቸግራል፤ በመሆኑም የባህል ቱሪዝም ባለሙያዎች በትኩረት አጥንተው ከባለ ደርሻ አካላት ጋር በመነጋገር የመፍትሄ አቅጣጫዎችን ቢፈልጉ፤

✓ የቤተክርስቲያና የሃይማኖት አባቶችና ከዚሁ ጋር ተያያዥነት ያላቸው መንግስታዊና መንግስታዊ ያልሁኑ ተቋማት በዘርፉ ላይ የሚታዩ ተግዳሮቶችን በጥናት ላይ ተመርኩዞ ለመፍታት ተከታታይ እና ተለጣጣቂ የውይይት መደረክኮችን እንዲዘረጋ ቢደረግ፤

✓ የአብነት ትምህርት ተቋማት ባህላዊ ቅርስን እና ጥበባዊ

እሴቶችን ለቱሪዝም መስህብ ከማዋል አንጻር ፋይዳቸው የጎላ በመሆኑ ቀጣይነታቸውን ለማረጋገጥ ከባለድርሻ አካላት ጋር ተከታታይ ስራዎች እንዲከናወኑ ሁኔታዎች እንዲመቻቹ ቢያደረጉ የተሻለ ይሆናል።

6. ዋቢ ጽሑፎች

ሀብተ ማርያም ወርቅነህ።(1963)። ጥንታዊ የኢትዮጵያ ትምህርት። አዲስ አበባ፡ ብርሃንና ሰላም ቀ.ኃ.ሥ ማተሚያ ቤት።

ልዑለቃል አካሉ ዓለሙ። (2002)። ጥንታዊው የኢትዮጵያ የአብነት ትምህርት ቤት ከዘመናዊው ትምህርት ጋር ሲነጻጸር፤ አትላንታ ጆርጅያ ያልታተመ።

መርሻ አለክ። (2011)። በእንተ ስማ ለማርያም፤ ጥንታዊ የኢትዮጵያ ትምህርት ይዘቱ፤ ሥርዐቱ እና ሕይወቱ፤ አዲስ አበባ።

መንግስቱ ለማ። (1959)። መጽሐፈ ትዝታ ዘአለቃ ለማ ኃይሉ። አዲስ አበባ።

መንግሥቱ ጎበዜ። (2002) በዓለም ቅርስነት የተመዘገቡ የኢትዮጵያ የብራና መጻሕፍት እና መዛግብት።

የኢትዮጵያ ቤተክርስቲያን ጥናት መጽሔት፤ ቁ. 1 የቅጂ ፤ መብት ጥናትና ምርምር ማእከል፤ ማኅበረ ቅዱሳን።

ማኅተመ ሥላሴ ወልደ መስቀል። (1955)። አማርኛ ቅኔ። አዲስ በአበባ፤ አርቲስቲክ ማተሚያ ቤት።

ሰለሞን ተሸሞ። (2007)። ፎክሎር ምንነቱ፤ የትኩረት አቅጣጫ። ፋር ኢስት ትሬዲንግ ኃ.የተ. የግ. ማህ።

በጎሰው የሸዋስ፡፡ (2010 ዓ.ም)፡፡ የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት የመጠቀም አመለካከቶችና ተግዳሮቶች፤ በስልጤ፣ በሀድያ፣ በከምባታና በወላይታ ቋንቋዎች ተተኪሪነት፡፡

በተግባራዊ ስነልሳን የኢትዮጵያ ቋንቋዎችን ማስተማር የፍልስፍና ዶክትሬት ዲግሪ ማሟያ ጥናት፤ አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ፡፡

ተሾመ የኋላሽት፡፡ (2009)፡፡ አጠቃላይ የጽሕፈት ሥርዓትና የፊደል ዳሰሳ ትኩረት በኢትዮጵያ የፊደል፡፡ Zena-Lissan Volume XXVI Number 1.

ተክለ ሐዋርያት ተክለ ማርያም፡፡ (1999)፡፡ ኦቶባዊግራፊ የሕይወት ታሪክ፡፡ አዲስ አበባ፤ አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ ፕረስ፡፡

ጎይለ ኢየሱስ አለባቸው፡፡ (2010)፡፡ መጽሐፈ ሄኖክ በግዕዝ ሥነ-ጽሑፍ ውስጥ ያለው ቦታ በማብራሪያ የታገዘ ትርጉምና ትንተና፡፡

የኢትዮጵያ ቤተክርስቲያን ጥናት መጽሔት፣ቁ.፮ (ነገሴ ፳፻፲)፣ ጥናትና ምርምር ተፅዕኖ፣ ማህበረ ቅደሳን፡፡

ጎይለ ገብርኤል ዳኘ፡፡ (2007)፡፡ ባህልና ትምህርት በኢትዮጵያ፡፡ Studies on Education in Ethiopian Tradition. አዲስ አበባ፤ አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ ፕረስ፡፡

አለቃ ተክለ እየሱስ ዋቅጅራ፡፡ (2003)፡፡ የጎጃም ትውልድ በሙሉ ከአባይ እስከ አባይ(ግርማ ጌታቸው እንዳዘጋጀው)፤ አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ ፕረስ፤ አዲስ አበባ፡፡

አለቃ ተክለ እየሱስ ዋቅጅራ፡፡ (2002)፡፡ የኢትዮጵያ ታሪክ (ዝግጅት፣ ሐተታና

አርትዖት ሥርግዉ ገላው)፤ አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ ፕረስ፤ አዲስ አበባ፡፡

ጌታሁን ድምፀ፡፡ (2010)፡፡ ጥንታዊ የቆሎ ተማሪ፡፡ አዲስ አበባ፤ ትንሳኤ ዘጉባኤ ማተሚያ ቤት፡፡

ፍሬህይወት ባዩ፡፡ (2002)፡፡ የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋህዶ ቤተክርስቲያን ንዋየ ቅድሳት ሃይማኖታዊ እና ፎክሎርዊ ገጽታ፤ Zena-Lissan Volume XXVI Number.

ዘላለም ቻላቸው፡፡ (2011)፡፡ የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋህዶ ቤተ ክርስቲያን ታሪክና እምነት አጭር ዳሰሳ፡፡

ያለው እንዳወቀ፡፡ (1998 ዓ.ም)፡፡ የምርምር መሠረታዊ መርሆዎችና አተገባበር፡፡ አዲስ አበባ፡ አልፋ አሳታሚዎች፡፡

Catherine Dawso.(2002). Practical Research Methods, A user-friendly guide to mastering research techniques and project: First published in 2002 by How to Books Ltd, 3 Newtec Place, Magdalen Road, Oxford: United Kingdom

Dawit Abebe and Ahadu Ayehu.(1993). Medical Plants and Enigmatic Health Practice of Northern Ethiopia. Addis Ababa: Berhanenna Selam Printing Press.

Gabriella F. Scelta. (2001). The Comparative Origin and Usage of the Ge'ez Writing system of Ethiopia) <https://eyobtilahun.wordpress.com/>.

Muhiddin Muhammed. (June 2010). An Assessment of Traditional Islamic Education practices and Their Implications to Modern Education. A thesis submitted to the School of Graduate Studies of Addis Ababa University.

Mezmur Tsegaye. (211). Traditional Education of the Ethiopian Orthodox Church and Its Potential for Tourism Development (1975-present). In Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Master of Art in Tourism and Development. A Research Presented to the School of Graduate Study Addis Ababa University.

Oring Elliott. "Three Functions of Folklore: Traditional Functionalism as Explanation in Folkloristics." University of Illinois Press, The Journal of American Folklore, Vol. 89, No. 351, pp. 65-80.

Pankhurst, Richard. (1969). Ethiopia church, state & education in Africa. Ed. Scanlon David G. Newyork: Teachers collage.